

Intelectualii rromi - între tradiție și modernitate

În urma studiului realizat pe absolvenții rromi de studii superioare, masteranzi și doctoranzi rromi ai Facultății de Sociologie și Asistență Socială s-a urmărit câteva aspecte legate de cultura, tradiția acestora.

Preambul: În cercetarea realizată, datele cercetării au arat faptul ca rromi de studii superioare, masterat și doctorat sunt rromi moderni, în mare parte la nivel intermediar cunosc limba rromani, dar nu au elemente distincte în vestimentație care să conducă la ideea de port tradițional rroma, o altă idee este că femeile nu fac mulți copii și nu se căsătoresc devreme. În concluzie în cercetarea de față nu avem tradiționali rromi, ci rromi asimilați, moderni care adoptă stilul majoritar, cu abilități lingvistice deosebite.

Termeni cheie: rromi, tradiție, modernism, limba rromani, port tradițional.

În ultimii ani, în unele țări ale Europei a crescut interesul pentru a studia țigani din punct de vedere etnologic (Liegeois J. P. Tsiganes Paris, Williams P., Un remonie de demande en mariage dans une communauté tsiganes, Paris, 1980; Zirotti J. P. Les tsiganes ou l'identité sans frontières, Paris, 1983, etc). Cercetând cultura țiganească, autorii au ajuns la aceeași concluzie: imposibilitatea de a o defini (Encyclopedie Du Monde Actuel, La sociologie, Paris, 1979, p.72).

Categoriei de cultura i s-au dat până în prezent aproximativ 200 de definiții, însă unul mai reprezentativ conform cercetării noastre este acesta care arată că: „Cultura este un ansamblu de practici și de componente sociale care sunt inventate și transmise în grupuri: limba și ritualurile, credințele și tradiția mitologică, îmbrăcămintea și artizanatul constituie elemente esențiale” (Louis Dollot, Culture individuelle et de masse, P.U.F, Paris, 1974, p.89.)

În comparație cu etnologul cultural, sociologul are în vedere influența culturii asupra colectivității, elementele din cultură și procesele care se desfășoară în societate, în dinamica lor. Așa după cum știm, tradițiile au tendința să se piardă, dacă nu s-au pierdut, asta se întâmplă nu numai la cultura rromilor ci și a multor popoare. Rromi au împrumutat elemente din cultura popoarelor din care au stat sau din cele în care s-au stabilit.

În analiza culturii se pot lua în vedere atât tradițiile, obiceiurile, cât și creațiile (poveștile, basmele).

Referitor la tradiții lipsesc date despre cultura tradițională ceea ce face ca profilul etnic să fie mai de grabă fragmentat decât coerent și suficient de elaborat. Lipsa documentelor lingvistice, etnografice, literară și sociologică au condus la idei preconcepute și la formarea unor mentalități greșite în rândul populației majoritare în unele cazuri.

Cultura romilor este atipică, ea poate fi considerată un amalgam, unde întâlnim atât lucruri deosebite, cât și la alte culturi dar și elemente tipice ale culturii sărăciei, datorită practicării unor meserii considerate a fi rușinoase (elemente care țin de statutul social și de ocupația profesională a acestora)

Antropologia socială și culturală a dezvoltat principiul relativismului cultural în care toate opțiunile culturale sunt egal îndreptățite, conform acestui principiu nu există culturi superioare și inferioare. În consecință fiecare cultură etnică are propria tradiție și trebuie respectată. Acceptarea și toleranța legate de interculturalitatea sunt valori fundamentale ale acestei perspective.

Caracteristicile distincte ale grupurile etnice sunt caracteristici fizice rasiale, limba distinctivă, tradiții folclorice, tradiții culturale și modul de viață, (conform studiului elaborat de către coordonatorii: Elena Zamfir și Catălin Zamfir „ Țigani între ignorare și îngrijorare (1993), p.20).

Conform studiului realizat de Viorel Achim în cartea: Țigani în istoria României precizează ideea că „identitatea de țigan nu este o identitate dorită, ci impusă de ceilalți (p.173, anul lucrării 1998). De asemenea se desprind câteva idei că romii nu au o cultură proprie scrisă și abordarea culturală poate fi văzută doar din perspectiva modului de viață care acum are și elemente de modernism.

Ca o concluzie este greu de spus că românii aproape românizați se pot întoarce la limbă parțial și la tradițiile pe care le-au uitat.

În cele ce urmează să prezint am abordat cercetarea de ordin calitativ iar metodologia cercetării sociologice: aplicarea ghidului de interviu semi-structurat.

Menționez că am aplicat și chestionare persoanelor rromice care lucrau în străinătate în contracte pe durată limitată.

*Astfel: în cercetarea de față am identificat dacă cei intervievați sunt: Romi tradiționali sau moderni? Astfel la întrebarea: **Vă considerați un rrom tradițional sau un rrom***

modern? La aceasta întrebare, cei 17 subiecți intervievați care au fost incluși în cercetare au răspuns diferit. Patru din ei s-au identificat ca rromi modern, în timp ce marea majoritate din subiecții rămași, respectiv 13 dintre ei s-au identificat mai mult cu o situație de mijloc: de rromi moderni și tradiționali în același timp. Apartenența etnică la cele două categorii este justificată prin faptul că aceștia se consideră rromi prin faptul că au valori și principii atât tradiționale cât și moderne. Rolul cercetării este de a da un răspuns la această problemă de identificare a celor două categorii: modernism sau tradiționalism?. În primă fază îmbinarea acestora conduce la ideea că se respectă într-o anumită măsură câteva din tradițiile și valorile minorității rromice dar sunt și lucruri cu care aceștia nu sunt de acord și pe care nu și le asumă, în consecință nu le respectă, în prezent chiar dacă fac parte din tradiție, așa cum sunt: dota (zestrea) femeii, mariajul foarte devreme al tinerilor rromi, femeia casnică, femeia cu mulți copii, supunerea femeii, virginitatea ei, portul tradițional și în unele cazuri învățarea și vorbirea limbii romani.

Toate aspectele prezentate reies din întrebarea adresată cu privire la atitudinea pe care o au intelectualii față de tradițiile rromice. Partea bună pe care au păstrat-o intelectualii rromi sunt cele care țin de principiile și valorile legate de familie și de comunitate, cum ar fi: respectul față de bătrâni, sfatul acestora, pe care îl întâlnim și la majoritari, numai că la rromi acesta este mai accentuat sau cel puțin așa reiese din interviurile realizate. De exemplu: nu ridici vocea la o persoană mai în vârstă pentru că atragi rușinea nu numai asupra ta, ci a întregii familii tale.

Concluziile la această întrebare pusă pentru absolvenții rromi de studii superioare a Facultății de Sociologie și Asistență Socială și a altor facultăți din România au fost mai multe și le voi prezenta foarte succint pe rând.

O parte din răspunsurile subiecților care au vrut să evite întrebarea în mod diplomatic au folosit următoarele remarci la aceasta întrebare: Vă considerați un rrom tradițional sau un rrom modern?: „sunt un cetățean român de etnie romă“, sau „sunt o femeie normală“, sau alte răspunsuri în care se consideră: „după limite“, „semi-tradițională“, „jumătate, jumătate“, „ceva între“, „o combinație“, „depinde“. Poate vă întrebați, ca și mine de altfel: de ce nu au răspuns la această întrebare, afirmând purul adevăr.

Din punctul meu de vedere, consider că: o mare parte a intelectualilor rromi pe care îi cunosc, nu sunt rromi tradiționali, sunt rromi moderni și voi explica pe larg, de ce cred acest

lucru, aducând și argumente. Ce înseamnă a fi rrom modern?, aceștia, de obicei sunt asimilați de societatea românească, sunt perfect integrați, nu vorbesc limba rromani, sau dacă da în foarte puține cazuri, se îmbracă la fel ca toți ceilalți colegi majoritari, dețin funcții importante în mediul organizațional dar și la stat.

Observăm că dacă luăm un exemplu legat de învățământul universitar unde putem considera că acești rromi ar fi făcut facultate și dacă nu erau locurile speciale create pentru ei, educația având un rol important, așa cum reiese din răspunsul unui intelectual rrom intervievat. Desigur că existența acestor locurile speciale destinate rromilor a determinat finalizarea unui număr mai mare de etnici romi, deoarece aceștia au avut posibilitatea ca să interacționeze cu specialiști în domeniul sociologiei și asistenței sociale, au avut ocazia să progreseze într-un mediu profesionist în facultate și au putut să se implice ca specialiști în devenire în Ong-urile active romi pe diferite domenii de activitate unde au pus în practică ce au învățat în facultatea pe care au absolvit-o.

Apartenența etnică declarată a condus la alocarea mai multor locuri speciale, oferite de Ministerul Educației și Cercetării pentru a exista mai mulți studenții rromi și absolvenții de studii superioare. Au existat apoi mai multe locuri și la alte facultăți pentru că și-au asumat identitatea, aceștia au obținut burse speciale, oferite de Open Society Institute prin Roma Memorial Scholarship dar și din partea Facultății de Sociologie și Asistență Socială unde au putut beneficia de bursele sociale sau de studii în facultate. După această etapă au urmat bursele la masterat și al doctorat pentru rromi din România oferite în continuare de același program al Open Society Institute.

Trebuie, însă precizat că în Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, studenții rromi obțineau o parte semnificativă din bursele sociale existente, deoarece aveau o situație financiară precară.

De-asemenea au fost acordate și alte facilități existente și la ora actuală: training-uri, cursuri la nivel național și internațional de pregătire pentru studenții rromi dar și pentru absolvenții de studii superioare, toate acestea fiind oferite de către organizațiile de la nivel național, care au obținut finanțarea dar și de către organizațiile de la nivel internațional. Acest lucru este important de menționat pentru că explică de ce anumiți rromi asimilați de populația majoritară se comporta diferit de ceilalți romi tradiționali, fără educație. Ce este

îngrijorător este faptul ca rromi tradiționali in multe situații nu-i acceptă pe rromi intelectuali in comunitate.

Este de reținut acest aspect vizavi de intelectualii rromi care la ora actuală se plâng de faptul că în anumite zone geografice sunt romii tradiționali care acceptă foarte greu colaborarea cu rromi asimilați, considerându-i chiar majoritari.

Romii intelectuali asimilați de populația majoritară sunt priviți în comunitatea rromă cu dezgust, chiar dacă populația majoritară îi văd pe aceștia ca modele pozitive de integrare socială în societatea românească. De aceea o parte din rromii asimilați care trebuie să revină în comunitățile rome pentru a-i ajuta, este necesar să respecte tradițiile rome iar dacă nu le cunosc să le învețe pentru a fi acceptați și respectați de comunitatea lor. Dacă nu reușesc acest lucru ei nu vor mai coordona activitățile care țin de implementarea unui proiect, de mobilizarea grupurile dezavantajate, nu vor putea crea liderii care să impulsioneze lucrurile la nivel comunitar pentru a îmbunătăți situația existentă în acele comunități rrome din România.

În concluzie intelectualii se regăsesc in tot ce este mai frumos din etnie rromă: muzică, dans, limba care este ocazional folosită și uneori elemente din portul tradițional.

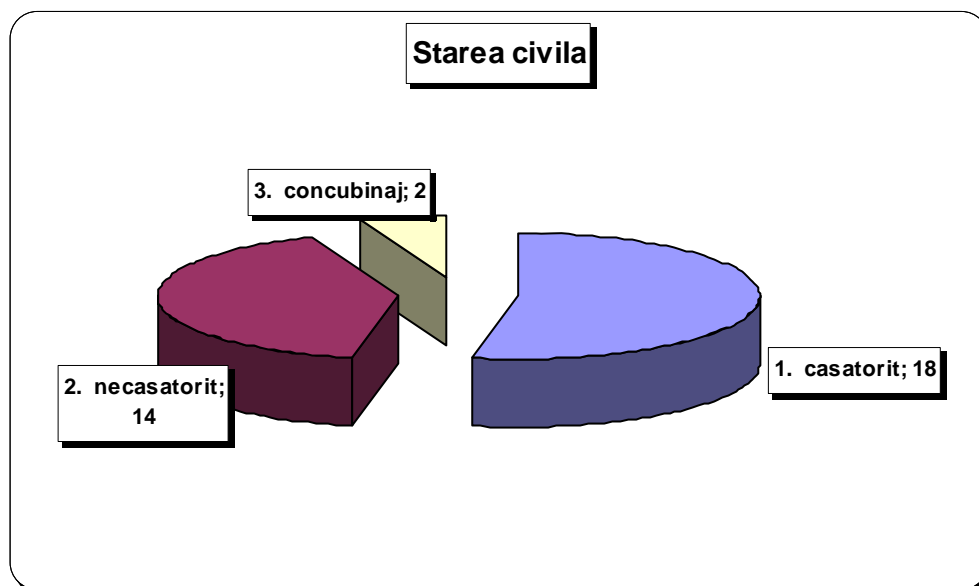
La categoria intelectualilor rromi : căsătoriți/ necăsătoriți/ concubinaj

Din cercetare reiese faptul ca romii intelectuali sunt căsătoriți cu acte oficiale intr-un proporție mare din 19 interviuri, 11 persoane sunt căsătoriți, in timp ce doar 7 sunt persoane necăsătoriți, iar 2 dintre acestea sunt in concubinaj.

Starea civilă și numărul de copii a intelectualilor rromi

La întrebarea: **sunteți căsătorit?** Din 19 persoane intervievate au răspuns ca sunt căsătoriți doar 11 persoane, iar restul persoanelor au răspuns că sunt necăsătoriți, respectiv 7 dintre acestea și numai o persoană a recunoscut că este în concubinaj. Însă din chestionare reiese faptul că 8 sunt căsătoriți și 6 sunt necăsătoriți iar o persoană declară ca se află în concubinaj. Observăm că sunt multe cercetări realizate cu focalizare pe etnia romă unde se precizează foarte clar existența concubinajului în familii rrome. Astfel, concluzia adunând chestionarele si interviurile avem următorul grafic unde 18 sunt căsătoriți și 14 sunt necăsătoriți iar 2 declară că sunt în concubinaj.

Tabelul numărul 3

Sursa: baza de date reiese din interviurile și chestionarele realizate

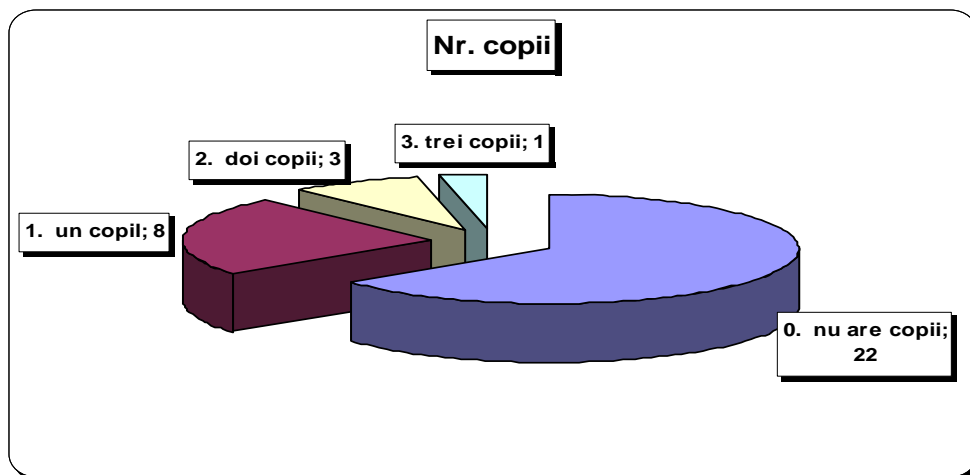
Chiar dacă vorbim de intelectuali rromi nu putem să nu observăm că în unele situații indiferent de pregătirea educațională sau de ocuparea unei funcții la nivel înalt există și persoane din elita romă care în prezent nu se pot raporta în totalitate la aspectele legale ale societății unde căsătoria îți oferă un anumit statut în societate, respectarea legilor juridice și chiar respectarea valorilor morale, căsătorindu-te legal și religios în biserică. Din punctul meu de vedere al culturii tradiționale poate fi considerată această situație normală însă personal cred că este foarte important de precizat acest aspect, care nu poate fi luat decât ca un exemplu negativ, chiar dacă ne referim la două persoane. Trebuie să reținem faptul că din cercetare reiese ideea că una din cele două familii aflate în concubinaj au și o pregătire înaltă educațională, finalizând și doctoratul.

Când vorbim despre femeia rromă cu mulți copii observăm că aceasta este tradițională deoarece femeia intelectuală romă, modernă nu are copii mulți sau nu are deloc. De-asemenea trebuie specificat că sunt femei rromă necăsătorite iar căsătoria la rromi reprezintă o altă barieră culturală pe care intelectualele rromă au ignorat-o, considerând că aceasta nu are

legătură strictă cu valorile pe care le au femeile în secolul 21. În situația dată am identificat din cercetare doar 6 persoane că au copii, dintre care, 3 bărbați și 3 femei din cele 10 existente în cercetare au spus că au copii. În concluzie, din cercetare reiese faptul că toate persoanele căsătorite au câte un copil, excepție făcând o singură persoană care afirmă că are 2 copii. Deci, numărul de copii este mic, comparativ cu alte cercetări în care familiile rrome aveau o mulțime de copii, deci intelectualii rromi prezintă caracteristici similare în această problemă ca și cea a majoritarilor, de altfel.

Totalul interviurilor și chestionarelor aplicate prezintă următoarele date, reflectate în tabelul numărul 4: din totalul de 34 de persoane din cercetare, 12 dintre aceștia au copii iar 22 de persoane nu au copii.

Tabelul numărul 4

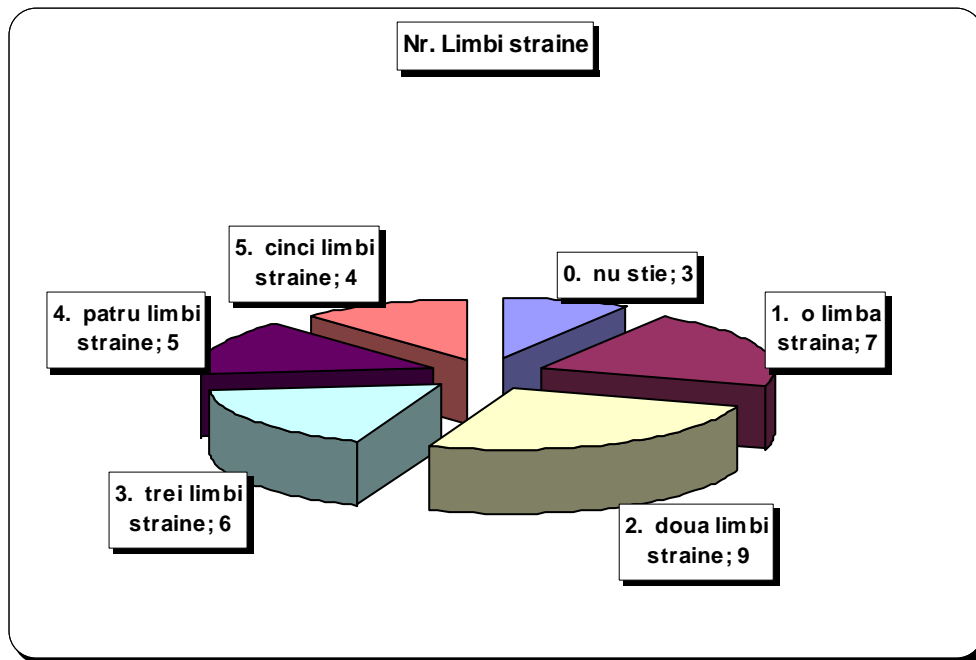
Sursa: baza de date reiese din interviurile și chestionarele realizate

Abilitățile intelectualilor rromi

Legat de abilitățile celor intervievați, avem imbile străine cunoscute de rromi intelectuali care vor fi prezente foarte pe scurt în graficul numărul 9, în care avem întrebarea: Câte limbi străine cunoașteți?. Avem următoarele răspunsuri: 9 persoane cunosc 2 limbi străine, 7 știu doar o singură limbă străină, 6 cunosc 3 limbi străine, 5 persoane cunosc 4

limbi străine și 5 persoane cunosc 4 limbi străine iar cei care nu cunosc limbi străine sunt 3 persoane.

Tabelul numărul 9

Sursa: baza de date reiese din interviurile și chestionarele realizate

Important de reținut, din interviuri este faptul că două persoane cunosc perfect 4 limbi străine și 3 persoane cunosc 3 limbi străine iar celelalte persoane din cercetare înțeleg la nivel mediu anumite limbi străine iar limba romani este vorbită la nivel intermediar de o parte din intelectuali rromi.

Limbile cunoscute de rromi sunt: engleza, limba romani, franceza, italiana, spaniola, poloneza, latina, greaca și rusa.

Bibliografie

Achim Viorel (1998). Țigani în Istoria României, București: Editura Enciclopedică.

Zamfir, C. și Preda, M. (coord.). (2002). Romii în România. București: Editura Expert.

Zamfir, E., Zamfir, C. (coord.).(1993). Țigani între ignorare și îngrijorare. București: Editura Alternative.

Lucian Cherata (2010) . Filozofie, Istorie și Tradiții Indiene în Cultura Rromilor. Craiova: Editura AIUS PrintED.

Mihai Merfea (1991) Țigani, Integrarea Sociala a Romilor. Brașov: Editura BARSĂ.

ICCV (2002) Indicatori privind comunitățile de romi din România. București: Editura Expert.

Pop, L. M. (2002) Dicționar de politici sociale. București: Editura Expert.

Zamfir, E. Și Zamfir, C. (coord.). (1995). Politici Sociale. România în context European. București: Editura Alternative.